

Emeli aňyň getirjek on üýtgeşmesi

Category: Kitapcy, Medisina, Ylym we tehnologiýa

написано kitapcy | 26 января, 2025

Emeli aňyň getirjek on üýtgeşmesi DÜWNÜK BEJERGISINDEN
ADAMZADY ÝOK ETMÄGE ÇENLI: EMELI AŇYŇ GETIRJEK ON ÜÝTGEŞMESI

Emeli aňa goldanýan utopiýanyňmy ýa distopiýanyň bosagasynda durus?

Dünýäniň emeli aň boýunça öňdebaryjy ylmy-barlagçylarynyň käbirleri ilkinji nobatda howpsuzlyk meselelerine gyssagly üns bermegiň gerekdigini öňe sürüp, emeli aň boýunça işleri wagtlaýyn togtatmaga çagyýar. Tersine bolan ýagdaýynda netijeler adamzat üçin ýykgynçylykly bolup biler.

Beýlekileri bolsa ösüşde haýsydyr bir säginmekligiň praktika taýdan global möçberde amal edilmejekligi bilen bir hatarda adam ömrüni gowulandyryp we halas edip biljek ösüşleriňem önüne geçip biljekdigini aýdýar.

Häzirki ulanyşdaky emeli aň her gün görlüp ýören täze ýollar bilen jemgyýeti düýpgöter üýtgetme güýjüne eýe. Eýsem öňümizdäki ýyllarda nähili ösüş hasaba alnyp bilner? Ine, emeli aňyň dünýäni has gowy ýagdaýa getirip biljek baş we munuň netijesinde gorkunç ýagdaýda ýalňys ugra gönügi biljek baş ýoly:

• İşleri awtomatlaşdyrmak

Tehnologiýa Senagat rewolýusiýasyndan bäri işleri awtomatlaşdyryp gelenem bolsa, mundan öň bular ýaly möçberde bolmandy. Awtoulag sürüjilerinden başlap dublýorlardyr aýdymçylara çenli uludan-kiçi hemmä işini emeli aňa aldyрма howpy abanýar.

«ChatGPT»-ni dörediji «OpenAI» tarapyndan ýakyn wagtda geçirilen barlagyň netijesi otuzdan gowrak işiň ýakyn geljekde awtomasiýa garşy kepillikdedigini görkezdi. Bu kärler häzirki işçi güýjüniň ujypsyzja bölegini düzýänem bolsa, abatlaýjy ussalaran sportsmenlere çenli uzaýar.

Sürüjisiz awtoulaglar taksi sürüjilerini gereksizleşdirip biler (AP)

Täze-täze işler dörejegem bolsa, ilatyň aglabasynyň işsiz galmagy ähtimal. Bulam şu netijelere getirip biler:

Utopiýa: Robotlardan we olary işledýän şereketlerden alynan salgytlar bilen maliýeleşdirilen köptaraplaýyn esasy girdeji bilen ýaşayan, boş wagta eýe täze synp emele gelýär.

Distopiýa: Köpçülikleýin işsizlik, işden çykarylan zawod-fabrikleriň işçileriniň ýerine geçen enjamlary bilgeşleýin döwmäge iterjek şekilde jemgyýetçilik ynjalyksyzlygyna sebäp

bolýar. Şugadar köp işiň howp astynda bolmagy we ummasyz uly baýlygyň gyradeň paýlanmaýandygy sebäpli ahyrynda jemgyýetçilik çöküşini bilen gutarmagyndan gorkulýar.

• Ylmy açyşlar

Emeli aň eýýämhäzirden uly ylmy ösüslere goşandyny goşup, açyşlaryň edilmegi üçin gerekli möhleti geň galdyryjy möçberde tizleşdirýär.

Heniz bolmadyk millionlarça serişdäni oýlap tapmak, potensial derman molekulalaryny owalky soňky tehnologiýa tilsimlerinden müň esse çalt tapmak we äleme has gowy göz ýetirmegimizi gazanmak üçin ulanylýar. Ine, iň gowy we iň erbet netijeleri:

Utopiýa: Düwnük we adamyň ömrüni howp astyna salýan ähli keseller bejerilip, täze saglyk we hezillik eýýamyna gadam basyldy. Alymlar garramagy soňlandyrmak, hatda ony tersine öwürmegi maksat edinýän, uzak ömür sürmek bilen gyzyklanýan medisina öňe gidişlikler gasanmak üçin şumatdan emeli aň serişdelerini ulanýar.

Distopiýa: Hut şolar ýaly emeli aň goldawly tehnologiýa düýbünden täze keselleri we wiruslary döredip, bet niýetler üçin ulanylyp bilner. Bular bejergilere ýa-da bulary ösdürmek üçin gerekli tehnologiýa bilen üpjün edilmedik halklary ýok edip biljek biologiki ýaraglar hökmünde ulanylyp bilner.

• Emeli aňly robotlar

Emeli aňly beýinler ýerleşdirilen enjamlar adamlaryň fiziki taýdan baryp bilmejek ýerlerine gidip we adamyň oňarmajak işlerini edip biler.

Kislorod, iýmit ätiýajy we hatda çäkli ömür müddeti bolmadyk

akylly robotlar adamyň janyny howp astyna salmazdan kosmos saparlaryna çykyň biler ýa-da howply ýumuşlary bitirip biler.

«Boston Dynamics» kompaniýasynyň öndüren robotlary eýýämden köp adaman fiziki taýdan has ykjam ýumuşlary ýerine ýetirýär. (Boston Dynamics)

Munuň iki netijesi bolup biler:

Utopiýa: Emeli aňly robotlar bizi köp planetaly jandara öwürmek üçin adamlaryň älemiň dürli ýerlerini aýlanyp görmegine we özleşdirmegine ýardam edýär. Munuň özi adamzadyň millionlarça ýyl, hatda uly ähtimallyk bilen Gündenem has uzak ýaşamagyny gazanyp biler.

Distopiýa: Emeli aň robotlary beýleki saýýaralarda, belki-de, Antarktidada ýa-da okeanlaryň asty ýaly adam aýagy sekmedik ýerlerde öz jemgyýetlerini döredýär. Olaryň siwilizasiýasy ösdügiçe, biziňki çagşap biler.

• Kellesine emeli aň ýerleşdirilen adamlar

Köp sanly synanşyk eýýämhäzirden kompýuterleri beýnimize oturtmagyň ugrunda iş geçirýär, bulardan käbirleri görnetin ösen emeli aň bilen bäsdeşlik etmegimizi gazanmak üçin edilýär.

Ilon Mask «Neuralink»-iň çipiniň ulanyjylara gönüden-göni saz ýaýlymy ýaly «ösen ukyplary» berjekdigini öňe sürýär (Neuralink)

Ilon Maskyň «Neuralink»-i tehnologiýany doňuzlarda we maýmynlarda synap görüp, olaryň wideooýunlary oýnap bilmegini gazandy. Beýlekiler bolsa bu tehnologiýany aňyňda aýlanýan pikirleri tekste öwürmek üçin ysmaz bolan adamlarda synap görmek üçin iş alup barýar. Ine, şeýle tehnologiýanyň adam ömrüni nähili gowulandyryp ýa-da püçege çykaryp biljegi:

Utopiýa: Emeli aň beýin çipleri jemgyýet bolup aklyňa-oýuňa sygmajak tehnologik çaltlykda ösmegimizi üpjün edýär. Ol saglygy goraýyş ulgamyndaky ösüşler bilen birleşende täze adaman soňky kiborg eýýamyna ýol arçap biler.

Distopiýa: Beýin-enjam interfeýs tehnologiýasy hemmeler tarapyndan ulanylmasa ýa-da oňlanylmasa, çaltlyk bilen emeli aň-effektiw we emeli aň-bökdençli ýaly iki gatlakly jemgyýetiň döremegine getirip biler.

- **Emeli aň adam aňyndan ozan ýagdaýynda**

Tehnologik singulýarlyk diýilýän zat kimi diňleýändigimize baglylykda birnäçe ýyl ýa-da birnäçe on ýyl aradaşlykda.

Ýönekeý emeli añ ýa-da super emeli añ iň pähim-paýhasly adamdan ozan ýagdaýynda ösüş tizligine eýermegimiz mümkin bolmaz we tehnogiki ösüş çygyrdan çykar hem-de yza dolap bolmajak ýagdaýa geler. Ine, munuň nähili netijelere getirip biljegi:

Utopiýa: Ähli zerurlyklarymyzyň we isleg-arzuwlarymyzyň emeli añ hyzmatkärleri we interfeýsler tarapyndan ýerine ýetirilýän, adaty iş we tabşyryklar hakda gaýgylanmazdan hakyky dünýäde hyjuwlarymyzyň yzyndan gitmegimize ýa-da Soma meňzeş (Oldos Haksliniň «Gorkusyz täze dünýäsinde» halkyň ulanýan köşeşdiriji we şatlandyryjy psihotrop maddasy – t.b.) şatlykly ýagdaýda bolan şahsylaşdyrylan emeli jennete baglanmagymyza mümkinçilik berýän dünýäde ýaşaýarys.

Distopiýa: Tizara emeli añ bilen bir ýere sygyşmaýan jemendä öwrülýäris, tebigy çeşmeleriň üstüne gonan parazit hökmünde görülýäris we ýer ýüzünden syrylyp-süpürilip aýrylýarys.

Antoni KATBERTSON.

@ADCuthbertson

Anna, 12.05.2023 ý. Ylym we tehnologiýa